

14

Gümrük, TIR ve Kaçakçılık Mevzuatı

Gümrük rejimlerini, TIR ve NCTS transitini, sınır kapısı işlemlerini ve şoförün kaçakçılık sorumluluğunu öğrenmek.

Sınırdaki hangi kuralları geçerli?

4458 sayılı Gümrük Kanunu

1999. Türkiye Gümrük Bölgesine giren ve çıkan eşya ile taşıtlara uygulanacak kuralları. Ayrıntı: Gümrük Yönetmeliği ve Ticaret Bakanlığı tebliğleri.

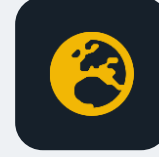
5607 Kaçakçılıkla Mücadele

2007. Kaçakçılık suçları, hapis ve adli para cezaları, taşıta el koyma ve müsadere. Son değişiklik 2023.

TIR Sözleşmesi (1975)

Mühürlü araçta, TIR karnesi teminatıyla ülkeler arası transit. AB dâhil 78'i aşkın taraf; Türkiye'de kefil kuruluş TOBB.

Ortak Transit ve NCTS

Türkiye 1 Aralık 2012'den beri taraf. AB, EFTA, İngiltere, Ukrayna, Gürcistan vb. ile tek elektronik beyan ve tek teminatla transit.

Kaynak: 4458 s. Kanun · 5607 s. Kanun (RG 31.03.2007) · TIR 1975 · Ortak Transit Sözl.

Üç temel kavram

Türkiye Gümrük Bölgesi

Türkiye'nin toprakları, karasuları, iç suları ve hava sahası.

Serbest bölge

Türkiye sınırları içinde olup Gümrük Bölgesi dışında sayılan alan; giriş-çıkışı gümrük denetimindedir.

Özet beyan

Gümrüğe gelen eşyanın ilk bildirimi; taşıyıcı veya temsilcisi verir. Bugün elektronik ön beyan esastır.

ÖRNEK Kapıkule'de Bulgar tarafından gelip Türk gümrük sahasına giren tır artık Türkiye Gümrük Bölgesindedir; yükü gümrüğe sunulmadan boşaltılamaz.

ÖRNEK Mersin Serbest Bölgesi'ne yurt dışından gelen yük vergi ödenmeden depolanır; bölgeden Türkiye'ye satıldığında ithalat işlemi yapılır.

ÖRNEK Gürbulak'a gelen tırın firması TIR karnesi bilgilerini araç kapıya varmadan elektronik gönderir; şoför kapıda karneyi ibraz eder.

Kaynak: 4458 s. Kanun md. 2-3 · Gümrük Yön. · TIR İşlemleri Tebliği md. 24

Gümrük rejimleri ve günlük karşılıkları

Rejim	Ne demek?	Somut örnek
Serbest dolaşıma giriş	Vergiler ödenir, eşya yerli mal sayılır	Çin'den gelen telefonların ithalatı
Transit	Gümrük gözetiminde bir noktadan diğerine	İran'dan Bulgaristan'a geçen tır
Gümrük antreposu	Vergi ödenmeden depoda bekletme	İstanbul'da antrepoda bekleyen ithal kahve
Dahilde işleme	Yabancı hammadde işlenip ihraç edilir	İthal kumaştan gömlek dikip ihraç etmek
Geçici ithalat	Belli süre için vergisiz giriş	Fuar için gelen yabancı makine
Hariçte işleme	Yerli eşya yurt dışında işlenip döner	Onarım için yurt dışına giden motor
İhracat	Serbest dolaşımdaki eşyanın çıkışı	Bursa'dan Almanya'ya otomotiv parçası

Sekizinci rejim: gümrük kontrolü altında işleme. Ayrıca serbest bölgeler gümrük bölgesi dışında sayılır.

Kaynak: 4458 s. Gümrük Kanunu

Transit rejimi sahada nasıl işler?

KURAL / KAVRAM

Transit: serbest dolaşımda olmayan eşya vergi ödenmeden, gümrük gözetiminde Türkiye içinde bir noktadan diğerine taşınır. Dört yönü vardır: yabancı→yabancı, yabancı→Türkiye, Türkiye→yabancı, iç gümrük→iç gümrük.

ÖRNEK OLAY

Mersin Limanı'ndan Cilvegözü'ne

Çin'den gemiyle Mersin'e gelen 18 t tarım makinesi Suriye'deki alıcıya gidecek. Vergi ödenmiyor; Mersin Gümrüğü'nde NCTS üzerinden transit beyannamesi açılıyor, dorse mühürleniyor, güzergâh ve süre veriliyor. Şoför Adana–İskenderun–Reyhanlı yolunu izleyip Cilvegözü'ne varıyor; gümrük mühürü kontrol edip transiti kapatıyor. Mühür bozursa ya da süre aşılmışsa ceza ve fiziki muayene gelir.

Akılda tut: Transittaki yük Türkiye'ye girmiş sayılmaz: yolda indirmek ya da satmak kaçakçılıktır (5607 md. 3/3).

Değerlendirme sorusu 36

Aşağıdakilerden hangisi Türkiye Gümrük Bölgesi içinde transit rejimine tabi tutulabilir?

A

Yabancı bir ülkeden gelip yabancı bir ülkeye giden eşya

B

Yabancı bir ülkeden Türkiye'ye gelen eşya

C

Türkiye'den yabancı bir ülkeye giden eşya

D

Hepsi

Cevap D. Transit dört yönde olabilir: yabancı→yabancı, yabancı→Türkiye, Türkiye→yabancı ve bir iç gümrükten diğerine.

TIR sistemi: beş temel ilke

Yük mühürlü araçta, tek belge ve uluslararası teminatla taşınır; sınırlarda kural olarak açılmaz.

- Güvenli araç:** Yük gümrükçe onaylı, mühürlenebilir araç veya konteynerde taşınır; taşıt onay belgesi 2 yılda bir yenilenir.
- Uluslararası teminat:** Yolda sorun çıkarsa vergiler kefil zinciriyle güvencede: Türkiye'de TOBB, uluslararası IRU.
- TIR karnesi:** Hareket, transit ve varış ülkelerinin hepsinde geçerli tek gümrük belgesi.
- Karşılıklı tanıma:** Hareket gümrüğünün mühür ve kontrolleri yoldaki ülkelerce kabul edilir.
- Kontrollü giriş:** Sisteme yalnız yetkili taşımacılar girer; kurallara uymayan TIR sisteminden çıkarılır.

Kaynak: TIR Sözleşmesi 1975 · IRU

TIR karnesi, voletler ve mühür

TIR karnesi

Yükün gümrük beyannamesi ve teminat belgesi. 4, 6, 14 veya 20 volet içerir; hareket ve varış gümrüklerinin toplamı en çok 4 olabilir.

Volet 1 ve Volet 2

Karnedeki koparılabilir sayfa çifti. Volet 1 girişte veya harekette, Volet 2 çıkışta veya varışta gümrükte kalır.

Gümrük mühürü

Yük bölmesinin açılmadığını kanıtlayan numaralı mühür. Numarası karneye ve her volete yazılır.

ÖRNEK Türkiye'de karneyi TOBB adına odalar verir; geçerlilik tarihi kapakta yazar, uzatılamaz. Gürbulak–Kapıkule geçişinde Türkiye için bir çift volet kullanılır.

ÖRNEK Gürbulak'ta gümrük Volet 1'i alır; Kapıkule'de Volet 2'yi alıp sona erdirmeye bilgisini Gürbulak'a gönderir. Eşleşmeyen volet açık karne ve takibat demektir.

ÖRNEK Kapıkule'de memur dorse kapısındaki mühür numarasını karnedekiyle karşılaştırır. Numara tutmuyor ya da tel kesikse araç masrafı taşımacıya ait olarak açılıp sayılır.

Kaynak: TIR Sözleşmesi md. 18 · IRU · TIR İşlemleri Tebliği md. 27

Bir TIR yolculuğu: Tebriz'den Sofya'ya

Kaynak: TIR Sözleşmesi · IRU TIR kılavuzu · TIR İşlemleri Tebliği md. 8

TIR şoförünün uyması gereken kurallar

- > **Güzergâh:** Gümrüğün belirlediği yoldan ayrılmayın; ihlalde 4458 md. 241'e göre para cezası ve fiziki kontrol uygulanır.
- > **Süre:** En uzun mesafe için azami 120 saat (Nisan–Eylül), 168 saat (Ekim–Mart).
- > **Zorunlu duruş:** Arıza, kaza, yol kapanması, hastalık: en yakın emniyet, jandarma, gümrük ya da sağlık biriminden belge alın.
- > **Mühür bozulursa:** Mühürü kurcalamayın; en yakın gümrük veya kolluğa başvurun, karnedeki tespit tutanağı düzenlenir.
- > **Yasak bölgeler:** Askerî yasak bölgelerde ve tesis yakınında durmak, park etmek, fotoğraf çekmek yasaktır.

Kaynak: TIR İşlemleri Tebliği md. 4, 8 (2017 değişikliği) · 4458 md. 241

Değerlendirme sorusu 37

TIR mevzuatına göre Nisan–Eylül aylarında, en uzun mesafe için güzergâh kat etme süresi azami kaç saattir?

A 120

B 144

C 168

D 192

Cevap A. 2017 değişikliğiyle süreler yazın 144'ten 120 saate, kışın 192'den 168 saate indirildi. Eski soru bankalarındaki 144 artık geçersizdir.

Elektronik transit: NCTS ve eTIR

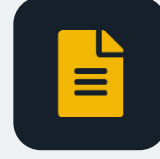
NCTS ile ortak transit

Tek elektronik beyan, tek teminat. Şoför MRN numaralı Transit Refakat Belgesini taşır. Ör: Bursa'dan Münih'e giden tır Kapıkule'de yeniden beyan vermez.

NCTS Faz 5 ve yeni üyeler

Türkiye Kasım 2024'te yeni faza geçti. Gürcistan Şubat 2025'te, Moldova ve Karadağ Kasım 2025'te katıldı: Sarp'tan NCTS'li transit.

eTIR nedir?

TIR karnesinin elektronik hâli. Hukuki dayanağı Mayıs 2021'de yürürlüğe girdi. Türkiye 2017'den beri pilot çalışmalarda yer alıyor.

Türkiye'de eTIR durumu

Ekim 2026: ilk pilot Azerbaycan ile Dilucu–Sederek kapısında 2026 bitmeden başlayacak. Şimdilik kâğıt karne + elektronik ön beyan.

Sınır kapıları: hangi kapı hangi ülkeye?

Komşu ülke	Başlıca kara kapıları (il)
Bulgaristan	Kapıkule, Hamzabeyli (Edirne); Dereköy (Kırklareli)
Yunanistan	İpsala, Pazarkule (Edirne); Uzunköprü demiryolu
Gürcistan	Sarp (Artvin); Türkgözü, Aktaş (Ardahan)
Nahçıvan (Azerbaycan)	Dilucu (Iğdır)
İran	Gürbulak (Ağrı), Kapıköy (Van), Esendere (Hakkari)
Irak	Habur (Şırnak)
Suriye	Cilvegözü, Yayladağı (Hatay); Öncüpınar (Kilis) vb.

Ermenistan: Akyaka (Kars) demiryolu kapısı 1993'ten beri kapalı. Suriye'de 11 kapının 6'sı işliyor (Ağustos 2026).

Kaynak: Ticaret Bakanlığı · orijinal sunum (2024) güncellenerek

5607: kaçakçılık suçları ve araca el koyma

Kaçakçılık kasıtlı işlenir; ama aracını ve yükünü kontrol etmeyen şoför kolayca şüpheli konumuna düşer.

- Gümrüksüz sokma:** Eşyayı gümrük işlemine tabi tutmadan ülkeye sokmak: 1–5 yıl hapis ve adli para cezası (md. 3/1).
- Aldatıcı işlem:** Sahte belge, eksik beyan gibi hilelerle vergiyi ödememek: 2–5 yıl hapis (md. 3/2).
- Transit yükü bırakmak:** Transitteki eşyayı rejime aykırı olarak Türkiye'de bırakmak: 1–3 yıl hapis (md. 3/3).
- Bilerek taşımak:** Kaçak olduğunu bilerek ticari amaçla taşımak, saklamak: 1–3 yıl hapis (md. 3/5). Teşebbüs tamamlanmış gibi cezalanır.
- Taşıta el koyma:** Araç alıkonabilir (md. 10). Zula, yükün çoğunun kaçak olması ya da yasak eşya hâlinde müsadere edilir (md. 13).

Kaynak: 5607 s. Kanun md. 3, 10, 13 · Karayolu Taşıma Yön. md. 31

Şoförün sorumluluğu: aracına ne bindi?

KURAL / KAVRAM

Araçta gizlenmiş kaçak eşya veya göçmen, şoförü soruşturmanın merkezine koyar. Göçmen kaçakçılığı (TCK 79): 5–8 yıl hapis, kullanılan taşıta el konabilir. Şoför kastı olmadığını kayıt ve bildirimle göstermelidir.

ÖRNEK OLAY

Kapıkule öncesi son kontrol

Hadımköy'de yüklenip mühürlenene tır, Edirne'deki park alanında gece bekliyor. Şoför Murat Bey sabah tentede kesik görüyor. Yola çıkmadan 112'yi arıyor, durumu jandarma ve gümrüğe tutanakla tespit ettiriyor. Dorsede gizlenmiş 4 kişi bulunuyor. Durumu kendisi bildirdiği, takograf, GPS ve fotoğraf kayıtları olduğu için kastı olmadığını gösterebiliyor; tespit tutanağı karneye işleniyor.

Akılda tut: Yüklemeden sonra, her moladan sonra ve sınıra girmeden önce tenteyi, mühürü, kapıları ve aracın altını kontrol edin.

Kaynak: TCK md. 79 · 5607 s. Kanun md. 10, 13 · 6458 s. Kanun ek md. 1

Değerlendirme sorusu 38

5607 sayılı Kanun'a göre kaçak eşya taşımada kullanıldığı için alıkonan kara taşıtı, sahibine hangi tutarda teminat karşılığında iade edilir?

A

İkinci el piyasa değeri kadar

B

Navlun bedeli kadar

C

Taşıtın kasko değeri kadar

D

Eşyanın FOB değeri kadar

Cevap C. md. 10: sahibi alıkoyma tarihinden itibaren 30 gün içinde kasko değeri kadar teminat verirse taşıt iade edilir; verilmezse tasfiye edilir.